

Leeswijzer bij 'Badwater'

Hein Knuttel (1919-1980) is directeur van de Zwolse Pro Juventute in de periode 1957-1975.

Hein Knuttel werkt in 1968 zijn visie op de jeugdzorg uit in de beleidsnota 'Badwater'. Er staat op termijn een enorme reorganisatie in deze sector op stapel. In zijn analyse beschouwt hij de huidige stand van zaken, geplaatst in een historisch kader, en schetst hij wat hij voor de kindbescherming in de toekomst wenselijk acht.

Hein Knuttel is nagenoeg blind in die tijd. Hij bedenkt en bespreekt de inhoud thuis samen met zijn vrouw; zij denkt mee, maakt aantekeningen en typt deze uit. De uiteindelijke versie wordt op kantoor vervaardigd, gestencild en verspreid.

Bijgaand:

- Fragment uit het boek 'De romantiek van het doen' betreffende het ontstaan van de notitie Badwater
- De beleidsnotitie Badwater uit 1968 (15 pagina's, inclusief 2 structuurschema's)
- Brief met reactie van kinderrechter W.P.C. Knuttel, zijn oom Wim, 2^e kinderrechter van Nederland (1891-1970).

Elseline Knuttel | **De romantiek van het doen** | gebonden | full colour | 16,5 x 24,6 cm | 264 pagina's | € 25,- | NUR 681 | ISBN 978 90 75689 990 | Uitgeverij de Inktvis

Verkrijgbaar via de boekhandel of [via deze link](#).

Fragment uit '[De romantiek van het doen](#)', met betrekking tot de beleidsvisie 'Badwater' uit 1986 (pagina 175-176).

Badwater

Helpen bij het tafeldekken, het afruimen van de tafel en je eigen kamer opruimen: dat is de bijdrage aan het huishouden die Hein en Aad van hun kinderen verwachten. Afwassen hoort nadrukkelijk niet in dat rijtje thuis. Na het avondeten is de keuken namelijk geruime tijd het domein van Hein en Aad. Sterker nog, het is heilige grond die de kinderen niet zomaar kunnen betreden. De keukendeur gaat dicht en ja, afgewassen wordt er zeker. Maar belangrijker is het bespreken van de dag, de opvoeding van de kinderen en vooral het werk.

Beiden wisselden vanaf 1948 hun ervaringen en ideeën over het werk al intensief uit, in de periode dat Aad stage kwam lopen bij Hein. En dat delen van gedachten over hun gezamenlijke passie, de bescherming van het kwetsbare kind, is nooit opgehouden. Al die jaren stimuleren en steunen ze elkaar daarin.

En zo wordt tijdens die afwas twintig jaar later het idee geboren dat Hein zijn beleidsvisie over de jeugdzorg eens grondig wil uitwerken en op papier wil zetten. Er staat op termijn een enorme reorganisatie op stapel en Hein heeft behoefte aan verdieping, bij wijze van reflectie en puttend uit al zijn ervaringen in het werk. In een analyse wil hij beschouwen waar in zijn idee de jeugdzorg vandaan komt, waar het nu staat en wat hij op grond daarvan in de toekomst wenselijk acht. Die gedachte resulteert in een beleidsvisie op inhoud en ontwikkeling van het werk, onder de titel *Badwater*.

Met alle behoefte aan verandering in een roerig maatschappelijk bestel verwoordt hij daarin de angst dat het kind met het badwater wordt weggegooid. Aad fungeert in dit proces als meedenkende maar zeker ook kritisch tegensprekende gesprekspartner. Praktisch gezien helpt ze ook bij het structureren, het noteren en uittypen van al deze gedachten.

De inleiding luidt als volgt:

Het 'badwater', waarin het kindbeschermingskind rondspartelt, is verre van helder. Men zou kunnen zeggen dat het er zelfs erg troebel uitziet.

Het wordt steeds moeilijker voor het kind om – ondanks de lekker ruikende en goed schuimende zeep – schoon uit het bad te komen. Als het kind kopje onder gaat, zie je het helemaal niet meer; en dan te weten, dat juist in de kinderbescherming een kind nogal eens ‘kopje onder gaat’ in de gekompliceerdheid van de gehele procedure, waaraan het bloot staat voordat men aan de eigenlijke wasbeurt toekomt.

Sommige mensen beweren, dat er nog een restant grachtwater in het bad zat, toen het met leidingwater werd gevuld.

Waarschijnlijk is het hierdoor verklaarbaar, dat in het kinderbeschermingsbadwater een variant onuitroeibaar lijkende waterpest schijnt voor te komen, die in ons land aan het eind van de 19e eeuw tot de normale populatie van onze vaderlandse sloten en plassen kon worden gerekend, doch thans in het open water uitgestorven is. Het bad zou eerst leeggegooid moeten worden, om na een grondige boenbeurt weer met vers water te worden gevuld. Laten wij echter er in hemelsnaam voor waken, het kind met dit thans bijzonder ondoorzichtig geworden badwater weg te gooien!

Na deze inleiding schetst Hein de huidige stand van zaken en spreekt hij zijn zorg uit dat het kind de dupe wordt van de vernieuwingen in de kinderbescherming. Ja, sommige onderdelen in de huidige structuur zijn gestoeld op de historische werkwijze: het oude slootwater met resten uit de negentiende eeuw. Maar de nieuwe welriekende, schuimende zeep staat symbool voor doorgeschoten perfectionisme en overorganisatie, met alle risico's van dien.

Hein geeft in *Badwater* tevens een landelijke toekomstige structuur weer, maar blijft vooral pleiten voor de menselijke maat, waarbij enerzijds krachten worden gebundeld zodat er efficiënter gewerkt kan worden, maar waarin anderzijds het kwetsbare kind – in contact met een betrokken medewerker – centraal staat.

Voordat het *Badwater* verder wordt verspreid in professionele kringen, stuurt hij het eindresultaat ter beoordeling toe aan kinderrechtter W.P.C. Knuttel, zijn oom en mentor, inmiddels ruimschoots met pensioen. Op 25 augustus 1968 stuurt oom Wim per brief zijn reactie, waarin hij zijn waardering uitsprekt en ook enkele kritische vragen stelt, puttend uit zijn eigen werkpraktijk. Eveneens spreekt hij de zorg uit dat een technische vooruitgang in de jeugdzorg wel eens zou kunnen leiden tot een innerlijke verarming.

"BADWATER"

B A D W A T E R

Het "badwater", waarin het kinderbeschermingskind rondspartelt, is verre van helder. Men zou kunnen zeggen dat het er zelfs erg troebel uitziet.

Het wordt steeds moeilijker voor het kind om - ondanks de lekker ruikende en goed schuimende zeep - schoon uit het bad te komen. Als het kind kopje onder gaat, zie je het helemaal niet meer; en dan te weten, dat juist in de kinderbescherming een kind nogal eens "kopje onder gaat" in de gekompliceerdheid van de gehele procedure, waaraan het bloot staat, voordat men aan de eigenlijke wasbeurt toekomt.

Sommige mensen beweren, dat er nog een restant grachtwater in het bad zat, toen het met leidingwater werd gevuld.

Waarschijnlijk is het hierdoor verklaarbaar, dat in het kinderbeschermingsbadwater een variant onuitroeibaar lijkende waterpest schijnt voor te komen, die in ons land aan het eind van de 19e eeuw tot de normale populatie van onze vaderlandse sloten en plassen kon worden gerekend, doch thans in het open water uitgestorven is. Het bad zou eerst leeggegooid moeten worden, om na een grondige boenbeurt weer met vers water te worden gevuld. Laten wij echter er in hemelsnaam voor waken, het kind met dit thans bijzonder ondoorzichtig geworden badwater weg te gooien!

De huidige structuur van de nederlandse kinderbescherming wordt in belangrijke mate bepaald door historische achtergronden. Deze structuur is een gekompliceerde aangelegenheid, omdat er zoveel aspecten zijn die een - bijna beangstigende - remmende werking lijken uit te oefenen op het gehele ontwikkelings- en organisatiepatroon van de kinderbescherming. Alles lijkt muurvast te zitten; ieder schijnt op de ander te wachten.

Op de vele terreinen van de welzijnszorg - men denke b.v. aan de principia van de sociale wetgeving - is duidelijk sprake van een toegroeien naar een moderne samenlevingsvorm, waarin men de grootst mogelijke garanties tracht te geven voor afdoende en rechtvaardige hulp, waaraan ieder spoor van diskriminatie vreemd is.

In meerdere opzichten ademt de sfeer van de kinderbescherming nog de geest van de maatschappelijke verhoudingen anno 1890. Het ontnemen van de ouderlijke macht en de sfeer van bevoogding zijn hier o.a. eksponenten van. Het begrip kinderbescherming roept in ons land dan ook zeer gemengde gevoelens op!

Door welke factoren wordt de huidige structuur van de kinderbescherming in feite bepaald?

- De bepalingen van het kinder-civielrecht
- De veelheid van organisaties en instellingen, ieder met een eigen verleden en eigen beleid, eigen stokpaardjes berijdend in de stellige overtuiging onmisbaar te zijn, waarvan onoverzichtelijkheid het gevolg is
- Het huidige subsidiebeleid van het Departement van Justitie
- Het vrijwel ontbreken van research en/of wetenschappelijk onderzoek
- Onvoldoende kommunikatie, koördinatie en planning
- Het spanningsveld tussen beleid en uitvoering.

Deze opsomming zou nog gemakkelijk kunnen worden aangevuld met een aantal factoren, waarmee de werker in het veld voor de kinderbescherming dagelijks wordt gekonfronteerd en die van hem veel energie en vindingrijkheid vergen om zijn rol op adekwate wijze te kunnen vervullen. Het lijkt duidelijk, dat de kwaliteit van het hulpverleningswerk in het kader van de kinderbescherming door deze situatie in zeer ongunstige zin wordt beïnvloed.

ONTWIKKELINGSGEBIED

Is er slechts reden tot pessimisme?

Heeft de ontwikkeling van de kinderbescherming in de afgelopen decennia stilgestaan?

Gelukkig niet!

Vele kinderbeschermingstehuizen zijn thans modern, gezellig en doelmatig ingericht. In dit opzicht is er na de tweede wereldoorlog veel verbeterd. De werkwijze, vakbekwaamheid van de leiding en grotere differentiatie hebben in vele gevallen gelijke tred gehouden met deze uiterlijke verbeteringen.

Ook de eksterne kinderbescherming kan bogen op belangrijke verbeteringen, zoals o.a. de opmerkelijke uitbreiding van de onderzoekapparaten van de Raden voor de Kinderbescherming.

Men zou een parallel kunnen trekken met de hulpverlening aan de ontwikkelingslanden. Eerst wordt de ergste honger gestild en daarna probeert men door vakonderwijs de bevolking rijp te maken voor betere produktiemethoden. Het lijkt erop, dat de kinderbescherming in dit laatste stadium is blijven steken.

Het bestuurlijke en organisatorische apparaat blijft nog provisorisch, terwijl de verbindingswegen tussen de verschillende projekten nog slecht begaanbaar blijven.

Het lijkt wel of de kinderbescherming zijn kracht is gaan zoeken in een streven naar groter perfektionisme en ver doorgevoerde specialisatie (het vluchten in een steeds verder opvoeren van de deskundigheid).

Aan laatst genoemde tendens zijn m.i. grote gevaren verbonden. Er wordt een steeds grotere waarde gehecht aan de diagnostische fase, hetgeen in veel gevallen kan leiden tot een (te) laat op gang komen van de eigenlijke hulpverlening. Tijdverlies door verfijning in de methodische aanpak kan slechts gekompenseerd worden door zeer nauwe samenwerking en zeer doelmatige organisatie en een maximum aan continuïteit bij de begeleiding in het gehele proces van hulpverlening.

Een steeds scherper wordend intake-beleid van inrichtingsdirekties, veroorzaakt grote stagnaties bij de pogingen om de plaatsing van pupillen te effectueren. Deskundigen lijken de kwaliteit van elkaars deskundigheid in twijfel te trekken, waardoor een vrij groot aantal kinderbeschermingspupillen - door allerlei omstandigheden - neermalen wordt onderzocht, waarbij soms sprake is van een nogal afwijkende visie.

Vele gezinsvoogdijpupillen b.v. moeten, na een aantal vergeefse verzoeken om plaatsing, of na een niet-geslaagde plaatsing, in arrenmoede weer naar huis terugkeren, zonder dat de gezinsvoogdijverenigingen in staat zijn de noodzakelijk geachte intensieve begeleiding te realiseren.

LAPWERK

Hoewel er dus sprake is van allerlei verbeteringen, verbeteringen die van niet te onderschatten betekenis zijn, moet hier helaas toch van "lapwerk" worden gesproken.

Het is echter de wetgeving zelf, welke in feite de structuur van de kinderbescherming in niet onbelangrijke mate bepaalt.

Zolang de wetgeving en het subsidiebeleid)^{*} van de overheid niet grondig worden herzien, zal er van een overzichtelijke structuur geen sprake kunnen zijn en zonder een overzichtelijke structuur zullen de vele zwakke plekken bij de uitvoering van het kinderbeschermingswerk blijven bestaan.

Bij de inwerkingtreding van de zogenaamde Mammoetwet is sprake van zulk een grondige herziening. Deze Mammoetwet heeft t^ot gevolg had, dat binnen enkele jaren het gehele onderwijsbeeld in Nederland ingrijpend gewijzigd is. Allerlei scholen, die voorheen nauwelijks van elkaars bestaan afwisten, werden gedwongen de koppen bij elkaar te steken.

In korte tijd zijn er plaatselijk en regionaal allerlei schoolgemeenschappen ontstaan, waarvan intensieve samenwerking het gevolg is.

Het veranderde onderwijsplan en de duidelijke samenhang tussen de verschillende vormen van onderwijs zullen verstrekkende konsekwenties hebben voor het effect van dit onderwijs. Het aantal vastgelopen opleidingen en maatschappelijke mislukkingen zal door deze enorme herstructurering ongetwijfeld beperkt kunnen worden.

)^{*} Aan het huidige subsidiebeleid van het Ministerie van Justitie kleven m.i. grote bezwaren.

Indien de exploitatie van kinderbeschermingsinstituten gekoppeld is aan subsidie-normen, welke gebaseerd zijn op aantallen pupillen, gezinnen, toezichthouders en verpleegdagen, ontstaat het gevaar, dat terwille van de exploitatie de duur van het verblijf van pupillen in een inrichting kan worden beïnvloed en dat herstel in de ouderlijke macht wordt getraineerd. Een direktie, die het aspekt van de "aantallen" uit het oog zou verliezen, kan met een dreigend faillissement worden gekonfronteerd.

Indien, zoals in deze beschouwing wordt bepleit, wordt overgegaan tot het stichten van regionale jeugdbeschermingsgemeenschappen, dan zou een dergelijke gemeenschap in een bepaalde regio kunnen worden gesubsidieerd afhankelijk van het aantal inwoners.

Volgens dit criterium worden b.v. ook de stichtingen voor algemeen maatschappelijk werk en de plaatselijke politiekorpsen gefinancierd.

OP ZOEK NAAR EEN EIGEN IDENTITEIT

De kinderbescherming wordt door velen als een geheel zelfstandig werkterrein beschouwd. In feite leidt de kinderbescherming dan ook een geïsoleerd bestaan. Bij de doordenking van een nieuwe structuur moet er m.i. dan ook rekening mee worden gehouden dat het kinderbeschermingswerk slechts een onderdeel vormt van een geheel pakket van welzijnsvoorzieningen voor onze bevolking in het algemeen en voor de jeugd in het bijzonder. Het zou te ver voeren, om het gehele terrein van de nationale welzijnszorg in deze beschouwing te betrekken, doch het lijkt wel gewenst om enige voorzieningen ten behoeve van de jeugd ten tonele te voeren, opdat de juiste identiteit van de kinderbescherming in dit gehele patroon des te duidelijker uit de verf zal komen.

In ons land is reeds een groot aantal voorzieningen ten behoeve van de jeugd in het kader van de welzijnszorg aanwezig.

De ontwikkeling van dit hele werkterrein is echter nog in volle gang. Heroriëntatie, herstructurering, vernieuwing en uitbreiding zijn in deze sektor aan de orde van de dag. Het geheel maakt voor de buitenstaander een nogal chaotische indruk. De volgende voorbeelden pogen deze situatie te illustreren.

- De Provinciale Diensten voor de Geestelijke Volksgezondheid zijn hun bakens aan het verzetten. Konsultatieburo's van genoemde diensten in de provincie Gelderland houden b.v. speciale spreekuren ten behoeve van kinderen, waarbij men zich bezig houdt met medisch-pedagogische zorg bij leer- en opvoedingsmoeilijkheden in school- en gezinssituatie; hierbij worden ook gedragsmoeilijkheden gerekend. De z.g. jeugd-zorgteams van deze dienst bestaan uit een psychiater en een psycholoog, een pedagoog en een distriktsverpleegster.

De taakopvattingen van andere diensten van de Geestelijke Volksgezondheid wijken van deze organisatievorm af.

- De Medisch Opvoedkundige Buro's schijnen ook verschillende opvattingen over hun werkwijze te hebben. Sommige bepalen zich uitsluitend tot het verrichten van multi-disciplinaire onderzoeken, terwijl andere M.O.B.'s bijzondere aandacht schenken aan de behandeling van neurotische kinderen met relatie-stoornissen.

- Een aantal Kruisverenigingen is ook druk doende met herzieningen. De konsultatieburo's voor kleuters zouden ook aandacht gaan schenken aan het geven van pedagogische adviezen en algemene voorlichting aan ouders.
- Gemeentelijke Schoolpsychologische en Jeugdpsychiatrische Diensten hebben in de verschillende steden een geheel eigen ontwikkeling door-gemaakt en verschillen nogal eens van opzet.
- Een belangrijke ontwikkeling lijkt ook de verdere uitbouw van de ver-schillende vormen van Buitengewoon Lager Onderwijs.
Tot nu toe kunnen kinderen uit plattelandsgebieden nog te weinig van deze onderwijsmogelijkheden profiteren. Behalve het onderwijs aan debiele kinderen, was er tot nu toe vrijwel geen keuze.
- Het Algemeen Maatschappelijk Werk lijkt het "gezinsmaatschappelijk werk" te willen claimen. Indien men aan een lid van een gezin hulp biedt, beïnvloedt men - volgens een uitgangspunt van de gezinsocio-logie - het gezin in zijn totaliteit. Een nadere analyse van "gezins-maatschappelijk werk" lijkt gewenst.
- Het aksent van de werkzaamheden, verricht door "vakantie-kindertehuizen" verschuift van zorg voor lichamelijk zwakke kinderen, naar behandeling van neurotische en andere psychisch labiele kinderen.
- Volledigheidshalve wordt nog even de aandacht gevestigd op een groeiende uitbreiding van werk op het terrein van jeugd- en jeugdzorgwerk, vorming bedrijfsjeugd en allerlei andere voorzieningen.

Het betreft hier allenaal voorzieningen, die duidelijk raakvlakken hebben met het kinderbeschermingswerk; in de praktijk wordt dan ook met vele van deze instanties samengewerkt. Helaas moet worden gesteld, dan van een goede afbakening van de taken van genoemde werksoorten vrijwel geen sprake is, terwijl de doelstelling en de werkwijze van de desbetreffende hulpver-leningsorganen soms ook veel te wensen over laten.

Het kan een schrale troost worden genoemd, dat men ook op andere terreinen in de sociale sektor met structurele en kompetentie-problemen te kampen heeft.

Gezien de gesignaleerde ontwikkeling is het des te noodzakelijker dat het eigen gezicht van de kinderbescherming duidelijk naar voren komt. Pas als de identiteit van de kinderbescherming ~~voor~~ iedereen helder voor ogen zal

staan, zal indirekt mede gewerkt kunnen worden aan de herstructurering van andere organen op het terrein van de nationale welzijnszorg.

HET SPECIFIEKE VAN DE KINDERBESCHERMING

De kinderbescherming zal als regel dan pas in actie komen indien duidelijk blijkt, dat een kind zonder hulp van buitenaf gevaar loopt zich niet volgens de mogelijkheden van zijn aanleg te kunnen ontwikkelen en de ouders zich onmachtig of onwillig tonen om van aangeboden of aanwezige hulpverleningsmogelijkheden gebruik te maken.

Het gaat hier dus om de combinatie van twee factoren, t.w. aanpassingsproblematiek van het kind en de onmacht of onwil van de ouders om hier iets aan te doen.

Men zou zich hierbij de vraag kunnen stellen of de "onwilligheid" in feite dikwijls synonien is met het begrip "onmacht". Hoe het zij, het onvermogen van de ouders is vrijwel altijd aanleiding tot bemoeienis door de kinderbescherming.

In het oog moet worden gehouden, dat kinderen onder de 12 jaar zelf zelden om hulp komen vragen, zodat het tekortschieten door de ouders als regel door de buitenwacht zal moeten worden gesignaleerd en aangespannen. Er is dus primair sprake van bescherming van het kind. Voor ouders zal dit ingrijpen echter meestal als een bedreiging worden ervaren. Ingrijpen door de kinderbescherming doet voor ouders immers de beëindiging van de ouderlijke nacht aan de horizon opdoemen? Dit wantrouwen, dat volkomen terecht genoemd kan worden, is een grote belemmering voor het effect van de hulpverlening aan het kind. Pas als de maatregel van ontzetting en ontheffing niet meer zal behoeven te worden toegepast, zal het hulpverleningswerk in justitieel kader met meer vertrouwen kunnen worden tegemoet getreden. Thans is de hulpverlening aan bedreigde kinderen vaak te zeer gelieerd aan diskriminatie van de ouders.

Bij het ouder worden van kinderen - wij zullen gemakshalve beginnen te rekenen bij kinderen die ouder zijn dan 12 jaar (konform de leeftijdsgrens van het kinderstrafrecht) - komen de zaken heel anders te liggen.

In de eerste plaats zullen de hulpverleningsmogelijkheden schaarser aanwezig zijn, terwijl anderzijds de belangen van de maatschappij, i.c. de generale en lokale preventie, in het geding gaan komen.

Als de jeugdige, van 12 tot 21 jaar, op zijn weg naar zelfstandigheid ernstige aanpassings-en/of gedragsmoeilijkheden vertoont, kunnen ook goedwillende, maatschappelijk geslaagde, ouders onmachtig blijken te zijn zich naar behoren van hun opvoedingstaak te kwijten.

Het komt tegenwoordig ook meermalen voor, dat zeer toegewijde ouders hun onmacht in een bepaalde situatie moeten erkennen. Het maatschappelijk belang kan vorderen, dat - eventueel na een strafrechtelijke vervolging - de kinderbescherming zijn zorg over minderjarigen gaat uitstrekken. (Soms: strafrechtelijke ondertoezichtstelling)

ADVIESBURO VOOR JONGEREN

Ik ben van mening dat ook voor de laatst genoemde categorie pubers de kinderbescherming ook in preventief opzicht een taak heeft. Via een ADVIESBURO VOOR JONGEREN zouden partikuliere kinderbeschermingsinstellingen hulp moeten kunnen bieden aan jongeren, die in konflikt leven met hun ouders en/of de maatschappij, doch zelf inzien zonder hulp te zullen stranden.

Dat laatst genoemde vorm van hulpverlening een kinderbeschermingstaak moet zijn, zou ik willen motiveren met de stelling dat de aanpassingsproblematiek van pubers zich nogal eens in het grensgebied van justitie afspeelt. Hun houding van "hoever kan ik gaan" en de behoefte ten opzichte van de ouders zich onafhankelijk op te stellen, brengt met zich mee dat wetsovertredingen en de aantasting van het gezag, zowel van de ouders als van de burgerlijke autoriteiten, het hulpverleningswerk mede kunnen beïnvloeden.

De bestaande "Adviesburo's voor Kind en Gezin", welke door verschillende "Pro Juventute" verenigingen worden geëxploiteerd, hebben thans in de praktijk reeds het karakter van de door mij voorgestelde "Adviesburo's voor Jongeren".

EEN KINDERBESCHERMINGSMAATREGEL

Een minderjarige zou civielrechtelijk onder wettelijke bescherming moeten kunnen worden geplaatst, welke maatregel de huidige ondertoezichtstelling, de ontheffing, de ontzetting en eventueel ook de terbeschikkingstelling van de regering, zou moeten vervangen.

Door verschillende oorzaken groeien de instituten "voogdij" en "gezinsvoogdij" reeds naar elkaar toe. Verdere studie lijkt nodig om de inhoudelijke en methodische aspecten nader te analyseren. Zou het niet mogelijk zijn, dat via "action-research" wordt nagegaan - ik denk aan enige experimenten bij thans reeds samenwerkende gezinsvoogdij- en voogdijverenigingen - hoe beide werksoorten geïntegreerd kunnen worden, indien men van één maatregel uitgaat.)*

Deze taak zou moeten worden opgedragen aan nieuw op te richten "Jeugdbeschermingsverenigingen", welke de bestaande gezinsvoogdij- en voogdijverenigingen moeten vervangen. Op nieuwe gronden zou de ontheffing nog mogelijk moeten kunnen zijn in die gevallen, waarbij ter voorbereiding van de adoptie de ouders afstand zouden willen doen.

Het plaatsen van een minderjarige onder wettelijke bescherming zou b.v. op de volgende (kombinatie van 2 of 3) gronden kunnen geschieden:

- a. indien ouders, om welke reden dan ook, niet in staat zijn hun opvoedingstaak op verantwoorde wijze te vervullen;
- b. indien een kind gevaar loopt zich niet volgens de mogelijkheden van zijn aanleg te kunnen ontwikkelen;
- c. indien door het gedrag van de minderjarige de belangen van de maatschappij worden bedreigd of geschaad;
- d. bovendien zou overwogen kunnen worden of uithuisplaatsing op sociale indicatie, tevens verband houdende met gedrags- en/of aanpassingsmoeilijkheden, in principe onder de verantwoordelijkheid van de kinderbescherming geregeld en begeleid zouden moeten worden.

Nagagaan zou moeten worden, op welke schaal thans plaatsingen worden gerealiseerd door Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdiensten, op andere dan zuiver medische indicatie, alsmede door Gemeentelijke Sociale Diensten, welke plaatsingen via de Algemene Bijstandswet en de Wet op de Zware Geneeskundige Risiko's kunnen worden gefinancierd. Wie houdt bij dergelijke plaatsingen thans contact met de ouders van deze kinderen en wie bepaalt de duur van dergelijke uithuisplaatsingen? Betreft dit niet een typische kinderbeschermingstaak? Komen de motieven voor dergelijke uithuisplaatsingen niet overeen met de onder a en b genoemde gronden?

)* Zie ook artikel van dr G.P. Hoefnagels "Trapezewerk in belang van het Kind". De samenwerking van voogdij en gezinsvoogdij, in het maandblad "Mozafiek" van juni 1967, 18e jaargang, no. 6.

DE STRUKTUUR VAN EEN PLAATSELIJKE OF REGIONALE GEMEENSCHAP VOOR JEUGD-
BESCHERMING (zie strukturschets I)

Het uitoefenen van de wettelijke bescherming van een minderjarige zou moeten worden opgedragen aan een rechtspersoonlijkheid bezittende instelling, t.w. aan een "Vereniging voor Jeugdbescherming". De verhouding van een vereniging voor jeugdbescherming tot de kinderrechter zou in grote lijnen kunnen korresponderen met de gedachten genoemd in hoofdstuk V van het Interim-rapport van de werkgroep "Normen Gezinsvoogdij" van de Nationale Federatie voor de Kinderbescherming. Ook zij verwezen naar de z.g. "Bouwsteen-nota" van het Nederlands Verbond der Verenigingen "Pro Juventute", gericht aan de "Commissie Wiarda".

In de nieuwe opzet zou de kinderrechter, behalve het uitspreken van de "maatregel van wettelijke bescherming", ook moeten beslissen over de beëindiging van deze maatregel en over de uithuis- en thuisplaatsing tijdens de duur van de maatregel. De kinderrechter zou bovendien als "beroepsinstantie" voor de ouders en de instelling een belangrijke functie blijven vervullen.

Zulk een vereniging zou zich, met een aantal kleine kinderbeschermingsinrichtingen, moeten bundelen tot een "Gemeenschap voor Jeugdbescherming". Naar gelang van de bevolkingsdichtheid van een arrondissement, zouden per arrondissement één, twee of drie jeugdbeschermingsgemeenschappen tot stand kunnen komen. Dergelijke gemeenschappen zouden gesticht moeten worden in grotere gemeenten of in regio's voor een bevolkingsdichtheid van 250.000 tot 500.000 inwoners en zouden op algemene, interkerkelijke of levensbeschouwelijke basis tot stand kunnen komen. Mijn persoonlijke voorkeur gaat uit naar een algemene jeugdbeschermingsgemeenschap, in welke gemeenschap, via sekties, de belangen van de onderscheiden levensbeschouwingen zouden kunnen worden behartigd.)*

)* Zie ook artikelen van mr M. Rutgers van der Loeff in het maandblad "De Koepel" no. 3, maart 1968, blz. 67 t/m 70.

In een dergelijke jeugdbeschermingsgemeenschap zouden moeten worden ondergebracht:

- een Vereniging voor Jeugdbescherming (belast met de uitvoering van de wettelijke bescherming van minderjarigen).

Onder een dergelijke vereniging ressorteren:

- a. Adviesburo's voor Jongeren (preventieve zorg);
- b. Enige Units Jeugdmaatschappelijk Werk (de jeugdmaatschappelijk werkers zijn belast met de begeleiding van pupillen, die thuis, in een pleeggezin of een inrichting verblijven);
- Team van Specialisten (psychiater, psycholoog, pedagoog);
- Centrale Administratie;
- Afdeling voor Voorlichting en Public Relations;
- Opvangtehuis;
- Tenminste één Kindertehuis en
- Bijvoorbeeld een Tehuis voor Werkende/Studerende Jeugd.

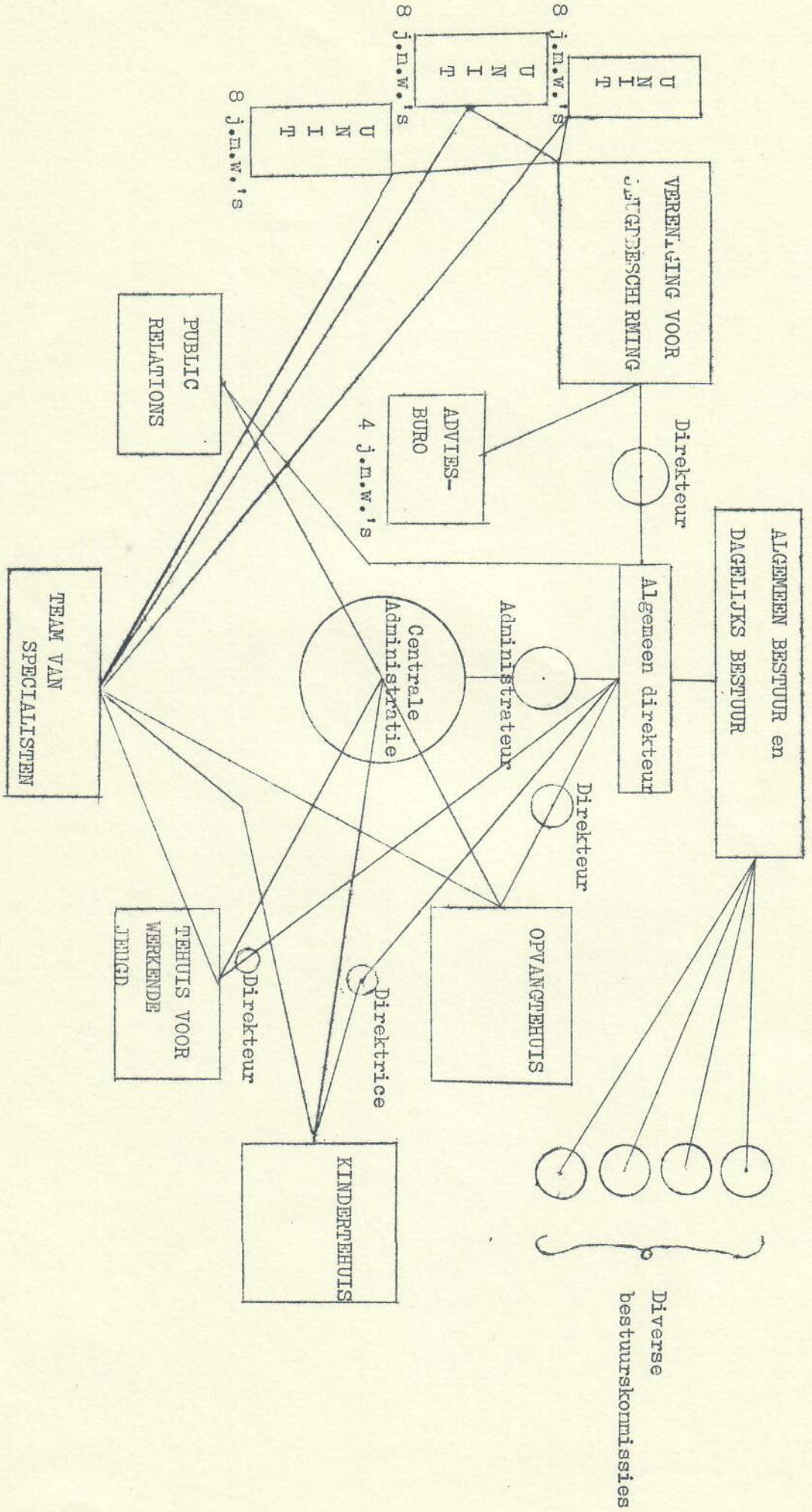
Binnen het raam van een gemeenschap voor jeugdbescherming zijn verschillende combinaties van samenwerking en ook van fusie mogelijk. Eén en ander lijkt afhankelijk van de aanwezigheid van bepaalde tehuizen in een bepaalde regio of in de buurt van een regio. Ook kan gedacht worden aan een gezamenlijke exploitatie door meerdere gemeenschappen van gespecialiseerde tehuizen, zoals een observatie- en behandelingstehuis. Een dergelijke samenwerkingsafpraak kan eveneens gelden voor de pleeggezinnen-centrales, die inmiddels in regio's - per gerechtshof - hun plaats hebben gevonden en die hun diensten kunnen blijven aanbieden aan de in dit territorium gevestigde jeugdbeschermingsgemeenschappen.

Naast de kleinere tehuizen, die zich derhalve zullen moeten aansluiten bij een bepaalde jeugdbeschermingsgemeenschap, zullen ook landelijke inrichtingen blijven bestaan, zoals de grote vakinternaten en behandelingsinstituten.

De verschillende types kinderbeschermingstehuizen en inrichtingen zouden dus een verticale, i.c. regionale binding moeten hebben in een gemeenschap van samenwerkende (of gefuseerde) kinderbeschermingsinstituten, terwijl zij bovendien - naar de gekozen vorm van specialisatie - een horizontale i.c. landelijke binding zouden kunnen hebben via de secties

STRUKTUURSCHETS GEMEENSCHAP VOOR JEUGDBESCHERMING in gebied van 500.000 inwoners.

van de afdeling interne kinderbescherming van de Nationale Federatie (zie schets plan II en toelichting op blz.13 e.v.).

Het behoeft geen betoog, dat deze drastische herstructurering vrijwel voor alle bestaande kinderbeschermingsinstituten zeer ingrijpende konsekventies zal hebben. Het komt b.v. hierop neer, dat de ongeveer 200 gezinsvoogdij- en voogdijverenigingen zich zullen moeten hergroeperen tot een 40- à 50-tal plaatselijke of regionale jeugdbeschermingsverenigingen. Landelijke voogdijverenigingen zullen zich in deze regionale organisaties moeten inpassen. Vele inrichtingen, met name de kleinere, zullen zich moeten bezinnen op hun positie in een groter verband. Een stuk zelfstandigheid zal wellicht moeten worden opgeofferd. De wijsheid en de visie, die van de desbetreffende besturen verwacht moeten worden, zullen grandioos moeten zijn!

DE VOORDELEN VAN EEN JEUGDBESCHERMINGSGEMEENSCHAP

Voor het kind en zijn ouders, die aangewezen zijn op hulpverlening in het kader van de kinderbescherming, ontstaat door deze organisatievorm een grotere duidelijkheid. De kans op continuïteit - een uiterst belangrijk facet - bij de begeleiding tijdens het gehele hulpverleningsproces zal aanmerkelijk kunnen worden vergroot. Het lijkt een conditio sine qua non, dat de jeugdmaatschappelijk werker, die met de begeleiding van een onder wettelijke bescherming geplaatst kind belast is, (indien mogelijk met inschakeling van een vrijwilliger), ook bij de realisering van een uithuisplaatsing de afgeleide verantwoordelijkheid moet dragen voor de gehele uitvoering van genoemd proces. De voorbereiding tot de plaatsing, het werken met de ouders, indien er sprake is van relatiestoornissen (gedurende de periode van de plaatsing), de regeling van het samenspel tussen tehuisleiding en het thuisfront (kommunikatie), de werkzaamheden verbonden aan de voorbereiding tot terugplaatsing in het eigen milieu en de begeleiding na de terugkeer in het eigen gezin, behoren uitsluitend in één hand te zijn.

Het is duidelijk, dat de eenheid in de gehele aanpak van het werk door deze werkwijze zal worden bevorderd, ook al omdat alle partners in het opvoedingsproces van hetzelfde team van deskundigen gebruik zullen kunnen

maken. Ook de Raad voor de Kinderbescherming zou, indien het in het kader van een onderzoek gewenst is, zich tot hetzelfde team kunnen wenden.

Doordat iedere werkeenheid, die tot een bepaalde jeugdbeschermingsgemeenschap behoort, zal kunnen profiteren van een centrale administratie, zullen allerlei werkzaamheden vereenvoudigd en doublures voorkomen kunnen worden.

Er zal uit de aard van de zaak ook veel efficiënter gewerkt kunnen worden.

Door de eventuele exploitatie van een eigen opvangtehuis, zal in noodgevallen onmiddellijk gehandeld kunnen worden; het pijnlijke "geleer" om in dergelijke situaties een kind onderdak te krijgen, zal dan zeer waarschijnlijk tot het verleden kunnen behoren, terwijl ook overplaatsingen binnen dezelfde gemeenschap of samenwerkende gemeenschappen op meer soepele wijze geëffektueerd kunnen worden.

Het valt te betwijfelen, of door de organisatie van een dergelijke jeugdbeschermingsgemeenschap geld zal kunnen worden bespaard. Er zal wellicht sprake zijn van kostenverlagende factoren, doch kostenstijgingen, vooral in de aanlooperperiode, zullen niet vermeden kunnen worden. Voor mij staat het echter vast dat de kwaliteit en het effect van de hulpverlening in het kader van de justitiële kindbescherming door een dergelijke organisatievorm aanzienlijk verbeterd zullen worden. Voorwaarde is echter, dat bij iedere stap in het herstruktureringproces er nauwlettend voor wordt gezorgd, dat de belangen van het aan de jeugdbescherming toevertrouwde kind ook werkelijk centraal zullen staan.

DE NATIONALE FEDERATIE VOOR DE KINDERBESCHERMING

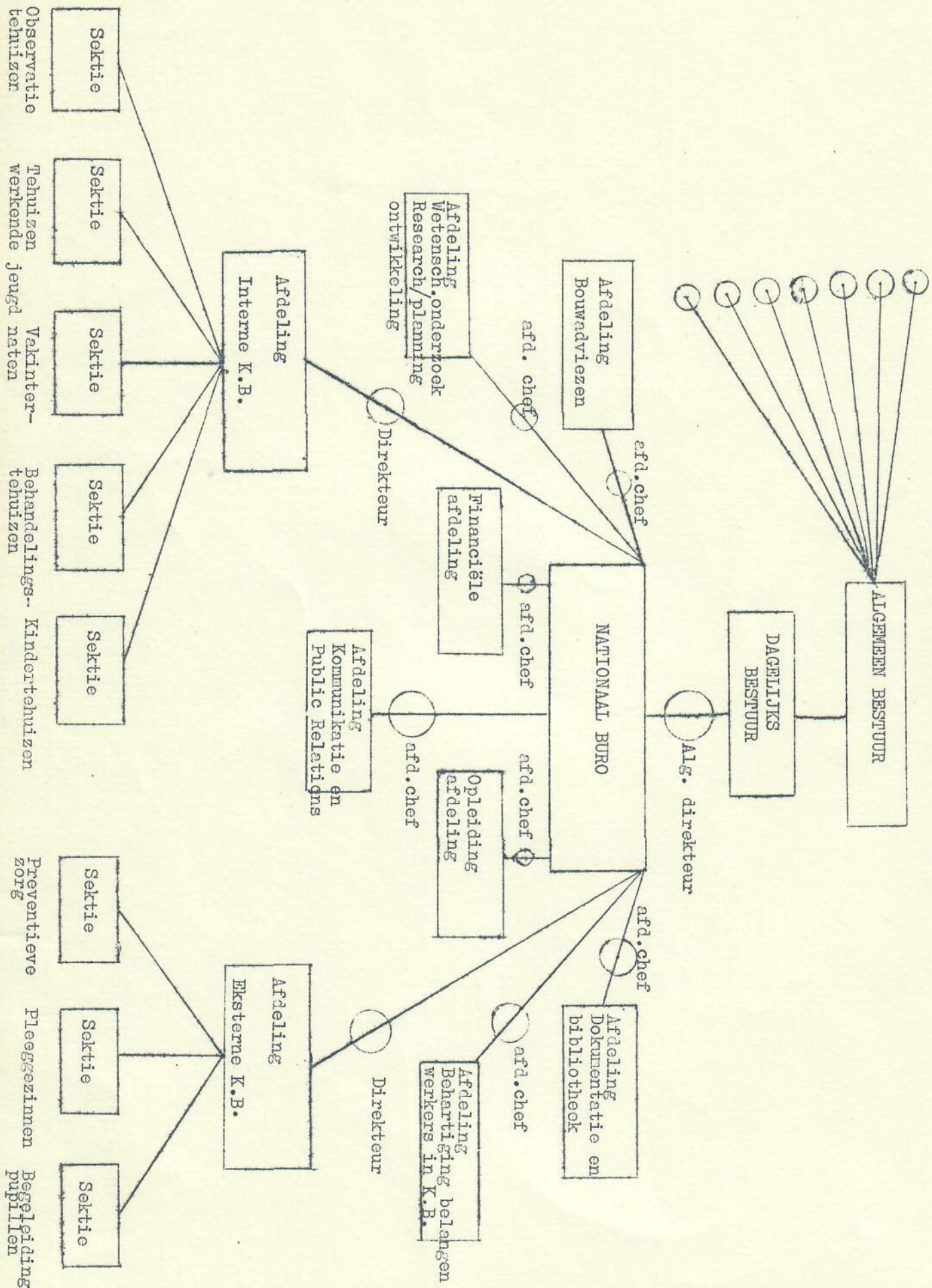
Struktuurschets II

Tenslotte wil ik mij wagen aan een eventuele toekomstige opzet van de structuur van de Nationale Federatie voor de Kinderbescherming.

De groepsfederaties zou ik van de tafel willen vegen, niet te plotseling natuurlijk, maar wel radikaal. Er zou één goed geoutilleerd Nationaal Bureau voor de Kinderbescherming moeten komen, in welk bureau de staffuncti-

STRUKTUURSCHETS NATIONALE FEDERATIE.

onarissen van de huidige groepsfederaties een nieuwe (belangrijke) functie zouden kunnen krijgen.

Doordat het aantal partikuliere kinderbeschermingsinstellingen en inrichtingen bij de door mij voorgestelde herstructurering aanmerkelijk zal verminderen, terwijl vele overige instituten, door opgaan in kinderbeschermingsgemeenschappen, nauw gaan samenwerken, zal het gehele organisatie-patroon zeer vereenvoudigd kunnen worden. (Wat zou er een hoeveelheid tijd en energie voor bestuursleden vrijkomen! Er zouden ook minder bestuursleden nodig zijn.)

Het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van de Nationale Federatie zouden in principe op dezelfde wijze geformeerd kunnen worden als thans het geval is. Het aantal werkgroepen en kommissies zal wellicht kleiner kunnen worden. Bovendien zullen deze kommissies veel doelmatiger kunnen functioneren - temeer - omdat zij ten aanzien van bepaalde werkzaamheden kunnen terugvallen op de staffunktionarissen van het Nationaal Buro. Dit Nationaal Buro zal onder leiding van een Algemeen Directeur kunnen worden samengesteld uit een aantal grotere en kleinere afdelingen. Deze afdelingen zullen zich kunnen wijden aan de respektievelijke sectoren van het gehele werkterrein van de kinderbeschermings.

Gedacht wordt aan de afdelingen:

- interne kinderbescherming, met sekties voor de verschillende typen inrichtingen;
- afdeling eksterne kinderbescherming, met de sekties preventieve zorg, begeleiding pupillen en pleeggezinnen;
- afdeling wetenschappelijk onderzoek (research, planning en ontwikkeling);
- afdeling opleidingen;
- afdeling bibliotheek en dokumentatie;
- afdeling bouwadviezen;
- afdeling kommunikatie en public relations;
- afdeling behartiging belangen van de werkers in de Kinderbescherming (rechtspositie, salariëring, geschillen).

De verdere uitwerking van de organisatie van de Nationale Federatie en het Nationaal Buro, laat ik gaarne aan anderen over.

De door mij geschetste konseptie acht ik, vergeleken bij de huidige situatie, een spektakulaire vooruitgang.

Beste Hein,

Hierbij zend ik je het Badwater terug. Ik heb het tweemaal nauwkeurig gelezen met opzettelijk een paar dagen tussenruimte, maar weet nog niet in hoever ik het eens ben. In ieder geval las ik het met plezier. Het is een goed gesteld helder betoog over een zeer belangrijke kwestie en geeft met de regionale organisatie een oplossing, die het overdenken en bestuderen waard is. De uitgewerkte schemas lijken mij knap samengesteld. De vraag waarvoor ik het antwoord nog niet zie is in hoever de technische vooruitgang zou gaan ten koste van een innerlijke verarming.

Is het historisch gegroeide en gehandhaafde wel zo vuil? In ieder geval moet ik beginnen met de bekentenis, dat jij veel meer ~~x~~ in de praktische problemen zit dan ik gedaan heb, terwijl mijn praktijk al oud is. In 1954 verwisselde ik het kinderrechterschap voor het presidium van een familiekamer plus vacantiel kinderrecht-waarneming. En in 1961 volgde het pensioen.

In Amsterdam werkten wij - en vermoed ik nu nog - uitsluitend met een kleine groep voogdijverenigingen, die ~~ik~~ wij persoonlijk kenden en die ik alle wel eens bezocht had. Ik herinner mij een contact met een grote vereniging, met wie wij verder geen contact hadden. En dat contact was matig. Heb jij dus gelijk?

Ik weet niet meer hoe de zaak bij ons kwam. Het gezin was helemaal mis en de voogdij over een rij kinderen kwam bij die instelling. Dat was in een ander arrondissement. Daarna echtscheiding, moeder een behoorlijk nieuw huwelijk, verhuist naar arrondissement en vraagt de kinderen terug. Zoals gezegd, ik herinner mij niet meer waarom dit verzoek niet kwam bij de oude rechtbank. Op de zitting niets dan goed over de kinderen en op de vraag waarom de kinderen dan al die jaren in gestichten gebleven waren alleen een verbaasd gezicht van de vertegenwoordiger. Waarom zouden zij niet? Toen kwam de mededeling, dat de oudste dochter uitstel vroeg van de voogdijoverdracht. (Is dat niet modern, dat het kind daarover medespreekt?). Omdat zij zich goed gedroeg, was zij in de erepositie van dienstmeisje in het huis van de directeur en omdat zij ook dat goed deed werd haar als onderscheiding geschonken een gehele uitzet van blagwkatoenen dienstbodejurken enz. die zij zelf naaide. En nu wilde zij die eerst afmaken. Welke eeuw was dat?

En nu terzake.

Het gaat om de tegenstelling tussen efficiency en historisch gegroeid zijn: de differentiatie, die daarvan het gevolg is op een terrein waar juist een grote differentiatie zeer waardevol is om aan te kunnen passen aan de onandig verschillende nuanceringen der gevallen. Maar klopt de bestaande differentiatie met de wenselijke? Dat antwoord is niet eenvoudig.

En dat alles op twee gebieden: de organisatie van het werk en de paedagogische leiding.

Wat de organisatie betreft kan zeer wel de regionale organisatie een grote vereenvoudiging en kostenbesparing

Amsterdam.

medebrengen en aan verouderd geklungel een einde maken.

Maar hoe staat het met de paedagogische kant wat betreft wettelijke regeling en het peil van het werk der verenigingen? Angstig kijk ik naar het voorstel van de éne wettelijke maatregel tegenover de waardevolle onderscheiding: ontzetting VOOR ouders, die niet deugen en met wie niets te beginnen is, ontheffing voor de niet-slechte maar oncapabele ouders en onder-toezichtstelling als tijdelijke ingreep ter versterking van het ouderlijk gezag. Prachtig. Maar wat zien wij: steeds meer zoekt na ontzetting de voogdijvereniging gauw contact met die onwaarschijnlijke ouders en gaat toewerken naar hun reclassering en herstel in het ouderlijk gezag. En ik zie dat met genoegen. Ondertoezichtstelling voor de lichtere gevallen en dan komt de nieuwe wet met de bepaling, dat als het toch zwaarder blijkt en uithuisplaatsing langer dan twee jaar nodig is, gedwongen ontheffing moet volgen. Een dubieuze bepaling, maar in ieder geval een ontwikkeling om het onderscheid tussen de drie maatregelen te verzwakken en af te schaffen! Is er nog meer in die trant en krijg je dus gelijk? Maar ik blijf van waarde vinden, dat je het ingrijpen kunt variëren naar de instelling der ouders en hun begrip en daardoor hun medewerking kunt krijgen. Laat dat niet verloren gaan door een egaal werk.

Een verzonnen voorbeeld. Jan pleegt een kleine diefstal. De raad vindt bij onderzoek een matig gezin door de domheid, luiheid van moeder, die van ónmenging in haar gezin niets wil weten. Ontzetting zit er niet in, maar ook Pietje wordt moeilijk. Wat kan de raad adviseren: strafvervolgning plus toezicht Jan, door moeder te aanvaarden omdat het geen afkeuring van haar inhoudt, maar Jan's eigen schuld is. Maar kan de ambtenaar moeder zover krijgen, dat zij een hulp krijgt voor beide jongens van een gezinsvoogd, terwijl de officier dan de strafzaak maar laat zitten? Hoe krijgen wij de medewerking van moeder?

En zo zou ik lang door kunnen gaan over mijn twijfel. Maar liever deze brief besluiten - eigenlijk sub rosa - met een historisch geval dat toont hoe gek je soms moet werken.

Vader was een onmogelijke man, feitelijk krankzinnig, maar overtuigd van zijn superioriteit en daarvan had hij ook het zoon-tje overtuigd. Echtscheiding, voogdij aan moeder, die niets met de jongen beginnen kon. De jongen zei de hele dag "vader zegt" verder deed en sprak hij niet. Naar vader kan de jongen niet óns gezinsvoogdij en plaatsing in een inrichting. Onmiddellijk rekest van vader om de voogdij nu blijkt -zoals hij wel wist - dat moeder het niet kan. Dit idiote rekest toegewezen. Vader komt bij kinderrechtter: dus nu komt Jan bij U. Neen ik kan hem niet hebben. Kan hij niet in inrichting blijven? Inrichting polst Jan. Wat!! vindt vader goed dat ik hier blijf? Heerlijk! Dus zo geschiedde.

Met hartelijke groeten aan je vrouw en dochter, die intussen zo gezellig hier waren het beste,

